

"Ey müttakî, sen Cehennemden felâh bulursun. Ey salih, sen Cennete felâh bulursun. Ey ârif, sen rıza-i İlâhîye nail olursun. Ey âşık, sen rüyete mazhar olursun."
sıralamanın hikmeti nedir, imanlar doğru orantılı mıdır, imanı tahkiki olan arif de olmaz mı?

İman, manevi makam ve beklentiler ile doğru orantılıdır; yani kişinin imanı ne kadar kuvvetli ise o derecede makam ve beklentisi yüksek olur.

Müttaki, cehennemden felâh bulmayı umar; **salih**, cennet ile felâh bulur; **ârif**, rıza-i İlâhîye nail olmak ister; **âşık**, rüyete mazhar olmayı arzular. Ki burada aşağıdan yukarı doğru hiyerarşik bir sıralama söz konusudur ve hepsi de caizdir.

İmanın, çekirdekten ağaca kadar hadsiz derece ve makamları bulunuyor. İmanı belli birkaç makama hasretmek mümkün değildir.

İmanın tahkik derecesi ilim ve marifet ile inkişaf eder; yani tahkiki iman ilim ve marifetin bir neticesidir. Amî ve avam olan bir insanın imanı kavi ve kuvvetli olabilir, lakin tahkiki olmaz. **Tahkik** tamamı ile marifet ve ilim ile alakalı bir durumdur. Çok avam insanlar var, imanı tahkiki olmadığı halde kavi olabiliyor. *Demek insanın imanın kavi olması tahkiki olmasını gerektiriyor.*